

Zdravstvena edukacija : **CIKLUS O TRANSPLATACIJI ORGANA** – autor Emanuel Brađašević – 2 – Što je alokacija organa i tko se time bavi?

Programska orijentacija **Instituta STINE** ima namjeru kroz različite aktivnosti istraživati i educirati o svim relevantnim društvenim pitanjima i to posebno kroz razvoj i produkcije različitih programa civilnog educiranja kroz medije. U tom sklopu Institut na svom web portalu otvara i poseban informativni sadržaj vezan za zdravstvena pitanja, a prvi u nizu ovih sadržaja je edukativni serijal o transplataciji organa. Serijal je dobio potporu Programa za ugovaranje novinarskih radova u elektroničkim publikacijama (poticanje kvalitetnog novinarstva) Agencije za elektroničke medije, a realizira ga student pete godine Medicinskog fakulteta u Zagrebu **Emanuel**

Brađašević koji je i osobno uključen u ove izuzetno važne zdravstvene aktivnosti.

Ciklus o transplantaciji organa je serijal članaka koji će vam približiti jednu od najuspješnijih grana medicine u Republici Hrvatskoj po kojoj smo poznati u svjetskim razmjerima – transplantacijsku medicinu.

Kada se krene pričati o transplantaciji organa, ljudi uglavnom pomisle na operativni zahvat u kojem se odstranjuje organ koji nije funkcionalan i usađuje donirani organ s bolje očuvanom funkcijom, kako bi se pacijentu produžio život i/ili unaprijedila kvaliteta njegovog života. Treba imati na umu da osim procesa u operacijskoj sali postoji cijeli niz koraka koji se moraju obaviti kako bi operacija bila uspješna. Organi se prvo moraju izvaditi (eksplantirati) iz donora te se moraju provesti brojne pretrage kako bi se utvrdila kompatibilnost između donora i primaoca organa, osigurala kvaliteta organa i isključilo postojanje akutne infekcije. Sam organ se mora pohraniti i adekvatno transportirati unutar dozvoljenog vremena hladne ishemije. To je vrijeme koje organ smije provesti ekstrakorporalno, izvan tijela, a da pri tome ne izgubi svoju funkciju. To vrijeme varira za svaki organ, od maksimalno četiri sata za srce do više od 12 sati za bubrege. Sve se odvija sukladno uputama o alokaciji organa. Riječ “alokacija” dolazi od latinskog i “allocatio” što znači smještanje ili doznačavanje, a u kontekstu transplantacijske medicine označava raspoređivanje organa. Proces raspoređivanja odrađuje Eurotransplant, koji sukladno zaprimljenim podacima i po zadanim kriterijima određuje prioritetnu listu pacijenata koji imaju pravo na pojedini organ. Međutim, ta udruga prosljeđuje te upute nacionalnim koordinatorima pri Ministarstvu zdravstva. Oni su zaduženi za organizaciju prijevoza između bolnica, za unošenje podataka o donorima i organima, osiguravaju da su sve osobe u transplantacijskom lancu pravovremeno informirane o cijelom procesu i još mnogo toga.

Tamara Foro i Bruna Bušić

Kako bi Vam približile svoje iskustvo rada u koordinaciji transplantacije organa, intervju su dale dvije studentice šeste godine studija medicine na engleskom jeziku pri Medicinskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu – **Bruna Bušić** i **Tamara Foro**. Paralelno uz studiranje rade u Ministarstvu – Bruna već godinu i pol, dok Tamara radi već pet mjeseci.

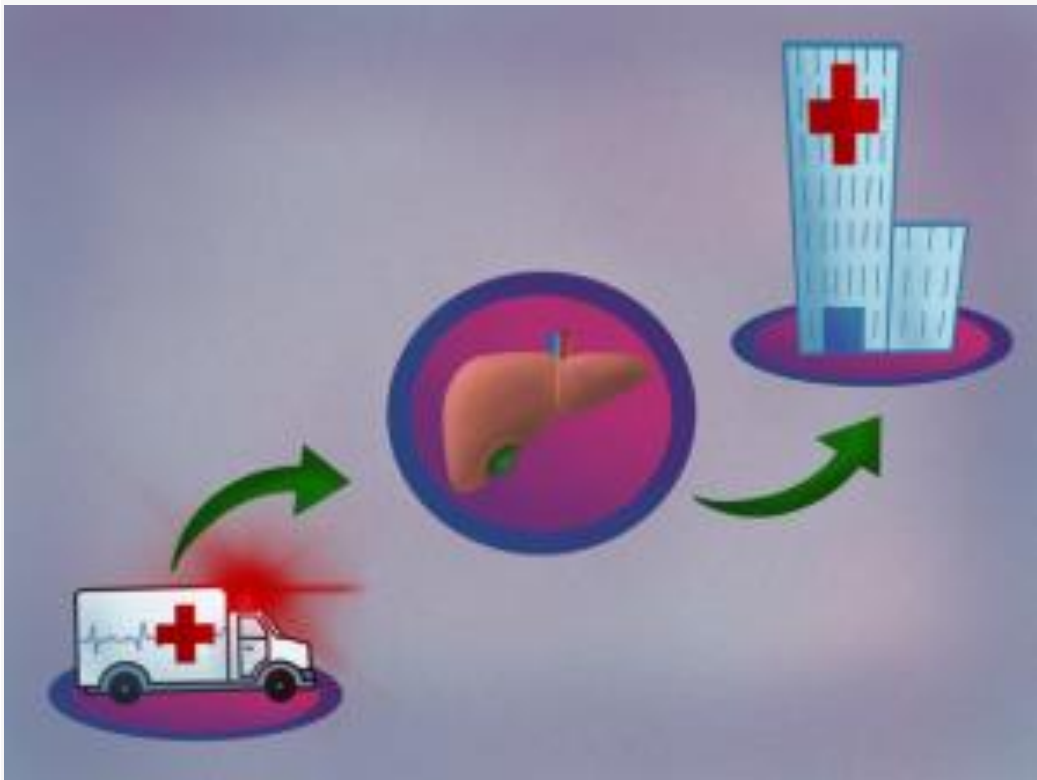
Od čega se sastoji vaš posao, što zapravo radite radite?

Bruna: Funkcioniramo zapravo na više domena: prva domena su donori iz Hrvatske – bolnički koordinador nam javlja da postoji potencijalni donor čiji organi bi se mogli ponuditi. Taj bolnički koordinador obavlja proces prikupljanja podataka (laboratorijskih nalaza, fizikalnog nalaza pacijentat i slično) i šalje nam iste kako bi ih upisali u bazu podataka. Nakon toga se podaci proslijeđuju u Eurotransplant – organizaciji koja se bavi alokacijom organa te prema određenim kriterijima nudi te organe pacijentima. Nakon što mi unesemo sve podatke u bazu, Eurotransplant nam javlja gdje se ti organi dalje alociraju. Mi zatim postupamo sukladno njihovim uputama i organiziramo transport organa iz bolnice u kojoj se nalazi donor u bolnicu u kojoj se nalazi primatelj organa.

Tamara: Također imamo scenarij u kojem Eurotransplant nama ponudi organe iz jedne od država članica ili Hrvatske. Mi informiramo bolničke koordinate o tome. Oni unutar bolnice pregledavaju podatke o ponuđenom organu i odlučuju hoće li prihvatiti ili odbiti organ za svoje pacijente. Ukoliko prihvate ponudu organa, mi organiziramo transport u tu bolnicu.

Dakle, komunicirate s bolnicama i Eurotransplantom... Koje su sve ovlasti i pod kojim uvjetima smijete što učiniti?

Bruna: U većini slučajeva organiziramo cestovni prijevoz organa i njihovo ukrcavanje na komercijalne letove. Kad se radi o organima gdje je vrlo bitan brz prijevoz, jer kvaliteta organa drastično opada s vremenom koje provode izvan tijela, onda se mogu dizati privatni avioni. To je najčešće slučaj sa srcem. Imamo ovlast tražiti aviokompanije da organiziraju privatni let. Ukoliko ne mogu ponuditi let, onda možemo moliti Vladu da se digne državni zrakoplov ili helikopter uz obrazloženje i potpisanu izjavu da nismo bili u mogućnosti organizirati drugačiji način transporta.

Kako izgleda Vaše radno vrijeme?

Bruna: Naše radno vrijeme može biti svakakvo. Smjena nam traje tri i pol dana budući da nas dvoje radi u smjeni od tjedan dana. Ukupno je zaposleno šestero koordinatora što znači da dva tjedna ne radimo i onda treći tjedan radimo. U ta tri i pol dana se može dogoditi da ne spavamo uopće, a može se također dogoditi da nemamo niti jednog poziva. Kako god bilo, treba se biti uz službeni mobitel u svakom trenutku, od 0 do 24 sata tijekom perioda kada smo dežurni. Također uz sebe moramo imati laptop da možemo upisivati podatke i tražiti dostupne letove, ukoliko to bude potrebno.

Tamara: Super je što je radno vrijeme dosta fleksibilno. Primjerice, nas dvije uvijek radimo tjedan u paru tako da, ako jednoj ne odgovara da bude dežurna za vikend, druga može uskočiti. Uvijek se dogovorimo oko podjele smjena. Također ne ovisimo fizički o nekoj lokaciji jer se sav posao obavlja preko službenog mobitela i putem interneta.

Koliko Vam je stresan ovaj posao?

Tamara: Na to pitanje ću odgovoriti ja, budući da se Bruna već dosta uhodala. Meni je u početku sve bilo dosta stresno jer nikada u životu nisam čula niti vidjela da netko radi ovaj posao. Radi se prema uputama iz službene skripte po kojoj se uči za radno osposobljavanje. Iako postoji ta skripta, kada dođe pravi događaj i kada imaš prvog donora ne stigneš niti odgovoriti na sve pozive koliko idu jedan za drugim. Onda mi je bilo stresno. Bojala sam se da ne bih nešto propustila, ali s vremenom se stvarno uhoda. Nakon jednog do dva donora i primitka nekoliko organa posao se svodi na shemu i nije naporan.

Bruna: Najviše je stresno kada osoba na drugoj liniji ne komunicira na lijep način i tu se događa stres. Međuljudski odnosi tu igraju važnu ulogu. S vremenom se nauči kako tko funkcionira i onda se postupa u skladu s time. Nije to toliko stresan posao, koliko bi se očekivalo.

Tamara: najvažnije je ostati smiren, polako raditi prema protokolima. Ako se prate zadani algoritmi, ne može puno toga poći po krivu. Odlično je i što

uvijek imamo podršku naših šefica koje su odlične. Za bilo koje pitanje ili nejasnoću uvijek im se možemo obratiti u bilo koje doba dana ili noći.

Imate li nekakav zanimljiv događaj kojeg biste izdvojile?

Bruna: Imala sam situaciju kada se nudilo srce. Od trenutka kada se srce eksplantira iz donora do trenutka kada se implantira smije proći maksimalno četiri sata – to je vrijeme hladne ishemije. To znači da srce mora brzo stići od donorske bolnice do bolnice u kojoj se transplantira srce. Imala sam jednu takvu ponudu srca iz Osijeka do Zagreba. Tim je išao cestovnim prometom jer se unutar tri sata da stići od jednog do drugog grada. Dobila sam poziv da policijska pratnja, koja uvijek mora pratiti srce, ne ide dovoljno brzo. O tome me obavijestio liječnik koji je bio u vozilu sa srcem. Onda sam morala zvati policajce koji su rekli da se vozila već kreću i iznad dozvoljene brzine na autocesti te da ne mogu policajce izlagati tolikom riziku zbog prijevoza srca. Uslijed tih nesuglasica i natezanja s dvije strane, morala sam zvati i ravnatelja nadležne policijske postaje kako bih dobila potvrdu da se pratnja zaista kreće dovoljno brzo.

Što planirate nakon fakulteta? Hoće li biti nešto vezano uz transplantacijsku medicinu ili ne?

T: Meni je ovo jako zanimljiv posao. Dobila sam brojna nova znanja – kroz koordinaciju sam naučila kako smiriti situaciju i sukobe te kako misliti na više stvari i raditi ih odjednom, ali mislim da ipak neće biti ništa slično transplantaciji. Ipak neću u potpunosti isključiti tu opciju jer se nikada ne zna što život sa sobom nosi.

B: Meni je u početku definitivno ovaj posao uljepšao sliku o cijelom procesu transplantacije. Htjela sam se baviti nečim vezanim uz to, ali u međuvremenu, kroz rad, sam shvatila koliko je to stresan posao – pogotovo u Hrvatskoj gdje je zdravstveni sustav možda loše organiziran. Primjerice, shvatila sam koliko je anesteziologima zahtjevan posao i koliko je to zapravo teška specijalizacija. Za kirurgiju mislim da je to jedna isto tako zahtjevana ali lijepa struka koju vidim kao jednu od osobnih opcija.

Autor: **Emanuel Brađašević**

Agencija za elektroničke medije
Agency for Electronic Media